6714 J2.

NACZELNE DOWÓDZTWO W. P.
(SZTAB GENERALNY)

Oddział II informacyjny
Ew/Ref. Nr. 10500/II

Poczta polowa 53 5 marca *1921 r.*

6/14 T 2
za
Ke

ADJUTANTURA GENERALNA

Przesyła się do wiadomości drukowany egzemplarz "Układu o repatrjacji" podpisanego na Konf. Pok. w Rydze. dnia 24/II.

1.załącznik.

I.Zast.Szefa Szt.Gen.
/-/ KULINSKI
Gen.ppor.

Za zgodność:

Otrzymują:
1.M.S.W.Od.II.
2.Adj.Gen.
3.M.S.Z.
4.E.M.S.W.Szef.Sen.
5. P.U. Repatr.JUR.
6. B/W
7. Ew/9.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA
WARSZAWA
L. Dz. 6714/2 dnia 8/III 1921 r.
Załącz. Wydział

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

Zakł. Graf. Nacz. Dow. № 2184. 5000. 29.I.21.

276

6/104/2

UKŁAD O REPATRJACJI

ZAWARTY

MIĘDZY

POLSKĄ

Z JEDNEJ STRONY

A

ROSJĄ I UKRAINĄ

Z DRUGIEJ STRONY

W WYKONANIU ARTYKUŁU VII

UMOWY O PRZEDWSTĘPNYCH WARUNKACH POKOJU

Z DNIA **12** PAŹDZIERNIKA **1920** ROKU.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

W wykonaniu artykułu VII Umowy o przedwstępnych warunkach pokoju z dnia 12 października 1920 roku niżej podpisani i należycie upełnomocnieni przedstawiciele

RZĄDU

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z jednej strony, oraz

RZĄDÓW

ROSYJSKIEJ SOCJALISTYCZNEJ FEDERACYJNEJ REPUBLIKI RAD

i

UKRAIŃSKIEJ SOCJALISTYCZNEJ REPUBLIKI RAD

z drugiej strony, stanowią, co następuje:

DZIAŁ I.

PRZEPISY OGÓLNE.

Artykuł I.

Obie układające się strony zobowiązują się natychmiast po podpisaniu Układu niniejszego przystąpić do jaknajrychlejszej repatrjacji wszystkich znajdujących się w granicach ich terytorjów zakładników, jeńców cywilnych, osób internowanych, jeńców wojennych, wygnańców, uchodźców i emigrantów.

Artykuł II.

§ 1.

Przez jeńców cywilnych i osoby internowane należy rozumieć:

1) Wszystkich znajdujących się na terytorjum jednej z układających się stron obywateli strony drugiej, którzy znajdują się lub znajdowali pod zamknięciem, w areszcie lub pod nadzorom administracyjnym, jak również podlegali lub podlegają innym sądowym albo administracyjnym represjom za przestępstwa polityczne albo państwowe, lub też za przestępstwa na korzyść strony drugiej, również w tym wypadku, gdy represje te są lub były do nich stosowane w celu zapobieżenia wyżej wymienionym przestępstwom.
2) Wszystkie osoby, które ulegają represjom w punkcie 1 paragrafu niniejszego wymienionym, a przez władze rosyjskie i ukraińskie uznane zostały za jeńców cywilnych polskich lub przez władze polskie — za jeńców cywilnych rosyjskich lub ukraińskich.
3) Zakładników.

§ 2.

Przez jeńców wojennych należy rozumieć kombatantów układających się stron, wziętych do niewoli przez armję strony drugiej na polsko-rosyjsko-ukraińskim froncie, niekombatantów, którzy wchodzili w skład operujących sił zbrojnych i zostali wzięci do niewoli przez armję strony drugiej, wreszcie osoby, wchodzące w skład odrębnych polskich formacji wojskowych i oddziałów, wzięte do niewoli przez armje rosyjsko-ukraińskie również na innych frontach i rozbrojone, oraz internowane przez władze rosyjskie i ukraińskie.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

§ 3.

Przez wygnańców i uchodźców należy rozumieć osoby, które przed 1 sierpnia 1914 roku mieszkały na terytorjum jednej

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

279

z układających się stron i które znajdują się na terytorjum strony drugiej, a w ciągu wojny światowej 1914—1918 roku, wojny polsko-rosyjsko-ukraińskiej lub wojny domowej opuściły zajęte lub zagrożone przez nieprzyjaciela miejscowości, względnie zostały wysiedlone na mocy rozporządzeń władz wojskowych lub cywilnych.

Do kategorji wygnańców i uchodźców należą również byli jeńcy wojenni wojny światowej, którzy przed 1 sierpnia 1914 roku mieszkali na terytorjum jednej z układających się stron, a znajdują się na terytorjum strony drugiej, jak również byli wojskowi rosyjsko-ukraińscy, którzy znajdują się na terytorjum Rzeczypospolitej Polskiej, o ile nie zostali wzięci do niewoli przez regularną armję polską.

§ 4.

Przez emigrantów należy rozumieć obywateli jednej z układających się stron, którzy przed 1 sierpnia 1915 roku wskutek prześladowań politycznych, narodowościowych lub religijnych wyemigrowali na terytorjum strony drugiej.

Artykuł III.

Powrót do kraju osób wyżej wyszczególnionych jest dobrowolny, przeto przymus powrotu, pośredni lub bezpośredni, stosowany nie będzie.

Artykuł IV.

Osoby, przeznaczone do wysłania, muszą być zwolnione ze służby po zdaniu spraw służbowych, za wypowiedzeniem w miejscu pracy na miesiąc przed dniem wyjazdu, przyczem zwolnienie od zajęcia powinno nastąpić nie później niż na tydzień przed wyjazdem.

Przy zwolnieniu nastąpić winna wypłata nieuiszczonego lub niezarachowanego zarobku za dokonane prace.

Kontrakty najmu osobistego, umowy dzierżawne oraz wynajmu lokalów i pomieszczeń, zawarte przez osoby powyższe, tracą siłę za miesięcznem wypowiedzeniem przed dniem wyjazdu, bez prawa żądania dla strony drugiej jakiegokolwiek odszkodowania z tego tytułu.

Artykuł V.

Układające się strony zobowiązują się zapewnić dostateczne utrzymanie lub możliwy zarobek wszystkim jeńcom wojennym, jeńcom cywilnym, osobom internowanym i zakładnikom, znajdującym się na ich terytorjach i objętym Układem niniejszym.

Do chwili wydania jeńcy wojenni podlegają dyscyplinie i przepisom, obowiązującym w kraju, w którym znajdują się w niewoli, przyczem strony zobowiązują się zapewnić im należyte warunki utrzymania i bezwarunkowo nie dzielić ich na grupy i kategorje, nieprzewidziane przez prawo i zwyczaje międzynarodowe, z zamiarem postawienia ich w gorsze warunki bytu.

Artykuł VI.

Każda z układających się stron zobowiązuje się zwrócić poniesione przez stronę drugą koszta utrzymania swoich obywateli, wziętych do niewoli w charakterze jeńców wojennych, o ile wy-

280

datki te nie zostały pokryte pracą jeńców wojennych w przedsiębiorstwach państwowych lub prywatnych. Wypłata uskuteczniona zostanie w walucie państwa, które łożyło na utrzymanie jeńca.

Podlegające zwrotowi koszta utrzymania jeńca wojennego składają się z wartości wydanych jemu racji żywnościowych oraz zasiłków w naturze i gotowiźnie.

Przy wysyłaniu jeńców wojennych zwraca się im ich własne mienie, odebrane im na mocy rozporządzeń władz tego państwa, które wzięło do niewoli, jak również wypłaca się nieuiszczoną jeszcze lub niezarachowaną część ich zarobku.

Artykuł VII.

Osobom, wyszczególnionym w artykule I Układu niniejszego, przysługuje prawo przy powrocie do kraju wywozić ze sobą mienie z uwzględnieniem następujących przepisów:

§ 1.

Wolno wywozić, oprócz bagażu ręcznego, także bagaż, którego waga nie powinna przekraczać 8 pudów dla głowy rodziny, względnie osób pojedyńczych, 5 pudów dla każdego członka rodziny i 2 pudów dla dzieci poniżej lat 10.

§ 2.

Oprócz innych przedmiotów wolno wywozić w bagażach:

1) Odzież i bieliznę. Z odzieży i obuwia nie więcej niż 2 sztuki, względnie 2 pary każdego rodzaju (futro tylko jedno) oraz z bielizny nie więcej niż 6 zmian na osobę.
2) Przedmioty niezbędne w podróży w ilości, nie przekraczającej zwykłego zapotrzebowania w drodze, jak naprzykład: poduszki, prześcieradła, kołdry, ręczniki, czajnik i t. p.
3) Osobom specjalnych zawodów, jak naprzykład: robotnikom, rzemieślnikom, rolnikom, medykom, artystom, uczonym i t. p. pozwala się na wywóz przedmiotów, niezbędnych do wykonywania ich zawodów, ponad przepisaną normę wagi, po każdorazowem specjalnem zgłoszeniu.

§ 3.

Nie wolno wywozić:

1) Druków, aktów, dokumentów, fotografji i wszelkiego rodzaju papierów, nie zaopatrzonych znakiem o przejrzeniu ich przez właściwe urzędy.
2) Broni i rynsztunku wojskowego oraz lornetek polowych.
3) Manufaktury, wyrobów kuśnierskich, skórzanych, galanteryjnych i innych przedmiotów, przeznaczonych do handlu, a nie do użytku osobistego.
4) Produktów żywnościowych w ilości ponad 20 funtów na osobę, w tem nie wolno wywozić mąki lub pieczywa więcej niż 8 funtów, produktów mięsnych 5 funtów, produktów mlecznych 3 funty i 4 funty innych zapasów żywnościowych, w tej liczbie nie więcej niż 1 funt cukru i 1/4 funta herbaty.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

281

5) Bydła, koni, nierogacizny i drobiu.

Uchodźcom i wygnańcom, wracającym inną drogą niż koleją żelazną, dozwala się wywozić ich własne bydło, konie, nierogaciznę i drób, wyjąwszy wypadki oczywistej spekulacji.

6) Samochodów, motocyklów, rowerów, wszelkiego rodzaju pojazdów, wozów i sani.

Uchodźcom i wygnańcom, wracającym inną drogą niż koleją żelazną, dozwala się wywozić pojazdy, wozy i sanie, gdy stanowią one część ich inwentarza gospodarczego.

7) Kruszczów szlachetnych nieobrobionych, kamieni szlachetnych nieoprawionych, monet złotych i srebrnych.

8) Przedmiotów ze złota i platyny, wagi ponad 16 zołotników każdy, oraz wyrobów ze złota i platyny, przekraczających ogólną wagę 16 zołotników na osobę, i wyrobów ze srebra w wadze, przekraczającej 1 funt na osobę.

Złote i srebrne zegarki i obrączki ślubne, srebrne papierośnice i srebrne damskie woreczki wolno wywozić po jednej sztuce na osobę dorosłą, przyczem wagi tych przedmiotów nie wlicza się do normy, ustalonej punktem niniejszym.

9) Biżuterji z kamieni drogocennych (z djamentów, brylantów, szafirów, szmaragdów i rubinów), których ogólna waga przekracza 1 karat. To samo stosuje się do pereł.

10) Wszelkiego rodzaju maszyn, części składowych maszyn, przyrządów fizycznych, instrumentów chirurgicznych i muzycznych, z wyjątkiem wymienionych w punkcie 3 § 2 artykułu niniejszego.

Wolno wywozić jedną maszynę do szycia na rodzinę.

11) Wyrobów tytuniowych (więcej niż 500 sztuk papierosów lub ½ funta tytuniu na osobę dorosłą powyżej lat 18).

12) Mydła, więcej niż 1 kawałek mydła tualetowego na osobę i 1 funt zwyczajnego na rodzinę.

13) Pieniędzy papierowych dowolnej emisji powyżej 20 000 rubli z Rosji i Ukrainy i 40 000 marek polskich z Polski — na osobę.

Wywóz kwot, przekraczających tę normę, jest możliwy jedynie za specjalnem pozwoleniem.

14) Walut zagranicznych bez specjalnego pozwolenia.

15) Papierów procentowych, dywidendowych i obligacyjnych rosyjskich, w tej liczbie emitowanych przez spółki akcyjne i inne, które działały na terytorjum Rosji i Ukrainy. Papiery te mogą być wywożone tylko za specjalnem pozwoleniem. Również za specjalnem pozwoleniem mogą być wywożone weksle, kwity transportowe i warranty.

16) Przedmiotów, posiadających wartość artystyczną, lub antyków, na których wywóz nie uzyskano specjalnego pozwolenia.

Artykuł VIII.

Mienie, stanowiące na zasadzie ustaw i przepisów, obowiązujących w państwie wysyłającem, własność osób, wyszczególnionych

282

w artykule I Układu niniejszego, może być bez przeszkód przez nie likwidowane lub pozostawiane na podstawie rzeczonych przepisów.

Co się tyczy przyszłej likwidacji lub przesyłania do kraju wspomnianego w pierwszym ustępie artykułu niniejszego pozostawionego mienia, osobom, wyszczególnionym w artykule I Układu niniejszego, będącym obywatelami państwa, do którego wyjechały, przysługiwać będą te same prawa, które Traktat Pokojowy przyzna optantom.

Artykuł IX.

Osoby, wyjeżdżające na zasadzie Układu niniejszego, zarówno jak ich bagaże są wolne od wszelkich podatków i opłat, związanych z wyjazdem.

DZIAŁ II.

KOMISJE MIESZANE.

Artykuł X.

Celem nadzoru i współdziałania przy wykonaniu Układu niniejszego, przyspieszenia repatrjacji i współdziałania przy jej organizacji, a również celem obrony interesów osób, wyszczególnionych w artykule I Układu niniejszego, i niesienia im pomocy — ustanawia się dwie Komisje Mieszane: jedną w Warszawie — dla Rzeczypospolitej Polskiej, a drugą w Moskwie — dla Rosyjskiej Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Rad i Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Rad.

Każda Komisja Mieszana składa się z dwuch Delegacji, wyznaczonych przez odnośne Rządy.

Każda z Delegacji składa się z trzech członków i dwuch zastępców, oraz niezbędnego personelu pomocniczego, nie przewyższającego 30 osób.

Skład osobisty każdej Delegacji i jej personelu pomocniczego będzie komunikowany zawczasu stronie drugiej; jeżeli w przeciągu 10 dni od chwili zakomunikowania nie nastąpi sprzeciw, skład ten uważa się za przyjęty.

Komisje Mieszane winny być zorganizowane nie później niż w miesiąc od dnia podpisania Układu niniejszego.

Artykuł XI.

Komisjom Mieszanym przysługuje prawo delegowania części swego składu i osób personelu pomocniczego dla pracy również w innych miejscowościach; w tym wypadku osoby delegowane działają w charakterze pełnomocników Komisji Mieszanej i przysługuje im prawo komunikowania się bez przeszkód z Komisją Mieszaną i ze swą Delegacją.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

Artykuł XII.

Do kompetencji Komisji Mieszanych należy:

1) Opracowanie na zasadzie Układu niniejszego instrukcji dla Komisji Mieszanej.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

283

2) Ustalenie liczby, miejsca pobytu i pochodzenia osób, wyszczególnionych w artykule I Układu niniejszego, podlegających repatrjacji, oraz nadzór nad ich rejestracją.

3) Ustalenie dokładnych i zupełnych spisów zmarłych zpośród osób, wyszczególnionych w artykule I Układu niniejszego, oraz przedsięwzięcie środków, celem stwierdzenia tożsamości zmarłych zpośród wymienionych kategorji.

4) Nadzór i kontrola nad prawidłowem wykonaniem Układu niniejszego.

5) Opieka i niesienie, w miarę konieczności, wszelkiego rodzaju pomocy materjalnej osobom, wyszczególnionym w artykule I Układu niniejszego, oraz obrona interesów tych osób w zakresie tegoż Układu.

6) Zwiedzanie obozów, więzień, szpitali i innych miejsc, w których znajdują się osoby, wyszczególnione w artykule I Układu niniejszego.

7) Współdziałanie celem prawidłowego organizowania i planowego toku repatrjacji oraz nadzór nad niemi, a również opracowywanie odpowiednich zarządzeń technicznych.

8) Rozważanie i decydowanie oświadczeń i wniosków, zgłaszanych przez każdą z Delegacji do Komisji Mieszanej, lub skierowywanie ich na właściwą drogę.

9) Prawo bezpośredniego zwracania się do Rządu i do centralnych organów państwa, w którem działa Komisja, w sprawach zauważonych braków i nieprawidłowości w wykonaniu Układu niniejszego.

10) Bezpośrednie przedstawianie odpowiednim władzom centralnym spisów osób, podlegających repatrjacji, oraz poprawianie i uzupełnianie tych spisów.

11) Wydawanie zawiadomień urzędowych w sprawach repatrjacji; zawiadomienia te winny być ogłaszane w prasie z podpisami przewodniczących obu Delegacji i przesyłane do miejsc pobytu osób, podlegających repatrjacji.

12) Pośrednictwo w przesyłaniu korespondencji zwykłej i pieniężnej, nadawanej z kraju ojczystego na imię osób, wyszczególnionych w artykule I Układu niniejszego, jak również w przesyłaniu korespondencji zwykłej i pieniężnej tych osób do kraju ojczystego — w obydwu wypadkach w granicach obowiązujących w tym względzie ustaw i przepisów.

13) Uzyskiwanie i przesyłanie osobom, które wyjechały na zasadzie Układu niniejszego, wypisów z metryk i ksiąg stanu cywilnego, jak również wszelkiego rodzaju dokumentów osobistych.

14) Zasięganie i udzielanie informacji w sprawach, wchodzących w zakres kompetencji Komisji Mieszanej, oraz rozważanie wpływających oświadczeń i skarg w sprawach powrotu do kraju ojczystego.

284

15) Ustalanie rzeczywistych wydatków, poniesionych przez strony na utrzymanie jeńców wojennych, i rzeczywistej wysokości płacy zarobkowej, należnej jeńcom wojennym za pracę przez nich wykonaną w okresie niewoli, jak również niepobranej przez nich albo niezaliczonej płacy zarobkowej — zgodnie z artykułem VI Układu niniejszego.

16) Rozważanie wszystkich innych spraw, dotyczących wykonania Układu niniejszego, a nie przewidzianych przez punkty poprzednie.

Artykuł XIII.

Układające się strony zobowiązują się dostarczyć do rozporządzenia Komisji Mieszanych wszelkich materjałów i niezbędnych środków, które mogą ułatwić im zadanie, jak również pozwolić Komisjom Mieszanym, albo osobom przez nie upoważnionym, na wstęp do obozów, więzień, szpitali i innych miejsc pobytu osób, podlegających repatrjacji.

Układające się strony zobowiązują się również zapewnić możliwie szybkie współdziałanie w wykonaniu Układu niniejszego ze strony swoich instytucji państwowych i społecznych oraz organów samorządu.

Artykuł XIV.

Układające się strony zobowiązują się dostarczyć do rozporządzenia Komisji Mieszanych z możliwie największym pośpiechem dokładnych danych o wszystkich znajdujących się na ich terytorjach jeńcach wojennych, jeńcach cywilnych i osobach internowanych, jak również o zakładnikach, gdzie tacy się znajdują.

Artykuł XV.

Członkom Delegacji strony drugiej w Komisjach Mieszanych, jak również ich zastępcom, układające się strony gwarantują prawo nietykalności dyplomatycznej.

Również układające się strony gwarantują powyższym członkom Delegacji, ich zastępcom i całemu personelowi pomocniczemu bezpieczeństwo osobiste oraz bezpieczeństwo niezbędnego mienia urzędowego i prywatnego.

Artykuł XVI.

Delegacjom strony drugiej w Komisjach Mieszanych przysługuje prawo stałego komunikowania się bez przeszkód ze swoimi Rządami za pomocą aparatu Hughes'a, radio, za pomocą kurjerów dyplomatycznych, a również listownie i telegraficznie.

Delegacjom wymienionym przysługuje również prawo korzystania z szyfru i swojej pieczęci urzędowej, przyczem wszystkie listy i przesyłki, tą pieczęcią opieczętowane, jak również listy i przesyłki odnośnych Rządów do swoich Delegacji nie podlegają otwarciu ani cenzurze.

Artykuł XVII.

Do kompetencji Delegacji strony drugiej w Komisjach Mieszanych należy:

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

285

1) Prawo zaświadczania (wizowania) spisów osób, wysyłanych do ich państwa na zasadzie Układu niniejszego.

2) Zapewnienie opieki i niesienie, w miarę potrzeby, wszelkiego rodzaju materjalnej pomocy osobom, wyszczególnionym w artykule I Układu niniejszego, obrona ich interesów w zakresie Układu niniejszego, jak również zasięganie i udzielanie właściwych informacji.

Artykuł XVIII.

Delegacjom strony drugiej w Komisjach Mieszanych przysługuje prawo zakupu z zachowaniem ustaw i przepisów, obowiązujących w kraju, w którego granicach działa Komisja, bądź też dostarczania z kraju ojczystego lub z zagranicy żywności, odzieży, środków leczniczych i t. p. przedmiotów pierwszej potrzeby dla osób, wyszczególnionych w artykule I Układu niniejszego.

Każda z układających się stron dostarcza dla przewozu wyżej wymienionych przedmiotów w granicach swego terytorjum niezbędnych środków przewozu.

Wymienione wyżej przedmioty zakupione albo importowane nie podlegają w żadnym wypadku konfiskacie ani rekwizycji tak przed, jak i po rozdaniu, i są wolne od wszelkich podatków i ceł granicznych, wwozowych, przewozowych i t. p.

Dla przechowywania tych przedmiotów Delegacjom przysługuje prawo otrzymywania, w razie potrzeby, pomieszczeń na składy.

Artykuł XIX.

Delegacjom strony drugiej w Komisjach Mieszanych i personelowi pomocniczemu odnośne Rządy dostarczają po cenach stałych odpowiednich pomieszczeń dla kancelarji i mieszkań, oraz opału i oświetlenia.

Artykuł XX.

Wszelkie podania, pisma i dokumenty, skierowane do Komisji Mieszanych lub do Delegacji albo też od nich wychodzące, są wolne od poborów stemplowych i innych opłat.

Dział III.

ORGANIZACJA POWROTU DO KRAJU.

Artykuł XXI.

Rejestrację osób, podlegających repatrjacji, wyszczególnionych w artykule I Układu niniejszego, i zestawianie spisów transportowych uskuteczniają właściwe urzędy państwa wysyłającego.

Wymienionym osobom przysługuje prawo zwracania się bez przeszkód do Komisji Mieszanej i Delegacji swego Rządu, jak również porozumiewania się z niemi za pośrednictwem poczty i telegrafu na zasadach ogólno-państwowych.

286

Artykuł XXII.

Spisy wysyłanych są układane oddzielnie dla każdej kategorji osób, wyszczególnionych w artykule I Układu niniejszego, i powinny zawierać następujące dane:

1) Nazwisko, imię i imię ojca.
2) Wiek.
3) Narodowość.
4) Wyznanie.
5) Stan rodzinny.
6) Miejsce obecnego faktycznego zamieszkania.
7) Miejsce stałego zamieszkania w kraju, z wyszczególnieniem gubernji (ziemi), powiatu, gminy (włości), wsi lub miasta.
8) Zajęcie.
9) Wyszczególnienie dowodów osobistych, stwierdzających prawo powrotu do kraju.
10) Uwagi.

Spisy, dotyczące jeńców wojennych, powinny zawierać następujące dane:

1) Nazwisko, imię i imię ojca.
2) Wiek.
3) Miejsce urodzenia albo miejsce stałego zamieszkania w kraju.
4) Data i miejsce wzięcia do niewoli.
5) Oddział, w którym służył jeniec wojenny.
6) Ranga, szarża, lub zajmowane stanowisko.
7) Ostatnie miejsce pobytu w niewoli.
8) Czy był skazany w czasie niewoli za przestępstwa kryminalne, za co i kiedy.
9) Stan zdrowia.
10) Uwagi.

Artykuł XXIII.

Urzędy państwa wysyłającego przedkładają spisy osób wyjeżdżających Komisji Mieszanej, która skierowuje je w dwuch egzemplarzach do Delegacji strony drugiej w celu zaświadczenia (wizowania).

Spisy poświadczone winny być zwrócone przez wymienioną Delegację nie później niż w 20 dni od chwili ich otrzymania.

Niezwrócenie spisów w tym terminie uważa się za zgodę na przyjęcie wymienionych w nich osób.

Delegacjom przysługuje prawo nieprzyjęcia poszczególnych osób z liczby wymienionych w spisach i odmówienia przepuszczenia ich na terytorjum swego państwa, o ile wymienione osoby nie należą do kategorji, ustalonych w artykule I Układu niniejszego. Jednakże wszystkie tego rodzaju wypadki winny być podane do wiadomości Komisji Mieszanej.

Osoby, którym Delegacja odmówiła powrotu, mogą być powtórnie włączone do spisu osób wyjeżdżających, na wniosek tejże Delegacji.

Artykuł XXIV.

Wyjeżdżającym na zasadzie Układu niniejszego osobom przysługuje prawo równoczesnego powrotu łącznie z rodziną, przyczem w składzie rodziny mogą wyjechać: żona, jeżeli faktycznie pro-

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

287

wadzi z mężem wspólne pożycie, dzieci, matka, lub niezdolny do pracy ojciec, wnuki, dzieci przybrane, wychowańcy, oraz domownicy, o ile z powracającym karmicielem rodziny prowadzą wspólne gospodarstwo domowe.

Artykuł XXV.

Przy repatrjacji uchodźców, wygnańców i emigrantów korzystają, w miarę możności, z pierwszeństwa wysłania osoby niezdolne do pracy, wymagające pomocy postronnej, chorzy, inwalidzi, starcy, samotne kobiety i dzieci, osoby korzystające z dobroczynności publicznej, jak również osoby, mające rodzinę na terytorjum strony drugiej.

Z zachowaniem tych warunków repatrjacja zaczyna się od okręgów najbardziej niedogodnych dla osób powracających pod względem żywnościowym, mieszkaniowym i innych warunków bytu.

Artykuł XXVI.

W pierwszych transportach powinni być odesłani jeńcy cywilni, osoby internowane i zakładnicy.

Artykuł XXVII.

Wysyłanie transportów z jeńcami wojennymi zaczyna się przed zorganizowaniem Komisji Mieszanych i w każdym razie nie później niż w 10 dni po podpisaniu Układu niniejszego.

Wysyłanie transportów z pozostałemi kategorjami osób, podlegających repatrjacji, rozpocznie się przy pierwszej możliwości po zorganizowaniu Komisji Mieszanej, nie później jednak niż w dwa tygodnie od dnia zorganizowania Komisji Mieszanej.

Układające się strony zobowiązują się przesyłać do punktów odbiorczych nie mniej niż 4000 ludzi tygodniowo.

Artykuł XXVIII.

Wymianie podlegają wszyscy jeńcy wojenni, zarówno żołnierze, jak i oficerowie, dowódcy i komisarze, w myśl zasady: wszyscy za wszystkich.

Liczba wysyłanych tygodniowo do kraju jeńców wojennych winna wynosić nie mniej niż 1500 jeńców wojennych, przyczem ogólna cyfra repatrjowanych wszystkich kategorji, 4000 ludzi tygodniowo, nie może być w żadnym razie zmniejszona do zupełnego wyczerpania wszystkich kategorji repatrjantów i w razie wyczerpania innych kategorji powinna składać się całkowicie z jeńców wojennych.

Przedewszystkiem winni być wysłani jeńcy wojenni chorzy i inwalidzi, oraz te grupy i kategorje jeńców wojennych, które znajdują się w niewoli w najgorszych warunkach utrzymania.

Artykuł XXIX.

Punktami odbiorczemi są: stacje Stołbce-Kojdanów na linji kolejowej Baranowicze-Mińsk, oraz stacja Zdołbunowo, dla stron obu, na linji kolejowej Równe-Szepietówka.

288

Z obu stron punktów odbiorczych winny być urządzone na koszt odpowiednich Rządów baraki i stacje sanitarno-żywnościowe.

W przyszłości punkty odbiorcze mogą być zmienione i ustalone nowe.

Artykuł XXX.

Wysyłanie do punktów odbiorczych dokonywa się eszelonami albo oddzielnemi wagonami, lecz nie pojedyńczo.

Dostarczanie do punktów wyprawiania eszelonów albo wagonów, w zależności od warunków miejscowych, odbywa się według możności również grupami lub pojedyńczo.

Przewóz ludzi i ich bagaży we wszystkich tych wypadkach w granicach swego terytorjum każda z układających się stron przyjmuje na swój rachunek, zapewniając również należytą pomoc sanitarną i dostateczne wyżywienie w drodze.

Artykuł XXXI.

Przewóz w okresie chłodów odbywa się w wagonach ogrzewanych, chorych zaś i słabych — niezależnie od pory roku — według możności w pociągach sanitarnych.

Chorzy na choroby ostro - zakaźne nie mogą być włączani do transportów i podlegają wysłaniu dopiero po wyzdrowieniu.

Artykuł XXXII.

Przy przekazywaniu transportów przedstawiciel państwa wysyłającego doręcza za pokwitowaniem przedstawicielowi państwa odbierającego sporządzony, zgodnie z artykułem XXII Układu niniejszego, spis osób, znajdujących się w transporcie.

Jeżeli transport wysłany jest ze spisem, nie zaświadczonym przez Delegację państwa odbierającego, wymieniona Delegacja, zgodnie z artykułem XXIII Układu niniejszego, obowiązana jest zawczasu zakomunikować swoim władzom granicznym o przepuszczeniu takiego transportu. Przewodniczący Delegacji państwa wysyłającego czyni odnośną wzmiankę na spisie transportowym.

DZIAŁ IV.

POSTANOWIENIA KOŃCOWE.

Artykuł XXXIII.

Towarzystwa Czerwonego Krzyża i ich przedstawiciele, którzy obecnie zajmują się niesieniem pomocy i opieki osobom, wyszczególnionym w artykule I Układu niniejszego, zachowują swe pełno-

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

289

mocnictwa do chwili rozpoczęcia prac Komisji Mieszanych; repatrjacja, do chwili utworzenia Komisji Mieszanych, odbywa się również przy ich pomocy.

Artykuł XXXIV.

Obie układające się strony zobowiązują się niezwłocznie po podpisaniu Układu niniejszego wydać odpowiednie rozporządzenia o zawieszeniu postępowania sądowego, administracyjnego, dyscyplinarnego, oraz wszelkiego innego, wszczętego w stosunku do jeńców cywilnych, osób internowanych, zakładników, wygnańców, emigrantów, jeńców wojennych, jak również o natychmiastowem wstrzymaniu wykonania kar, wymierzonych przeciwko tym osobom na jakiejkolwiek drodze.

Wstrzymanie wykonania kar może nie powodować wypuszczenia na wolność; w tym jednak wypadku osoby te winny być natychmiast wydane władzom ich państwa, wraz ze wszystkiemi aktami.

Jeżeli jednak dana osoba oświadczy, iż nie życzy sobie powrotu do ojczyzny lub władze ojczyste nie zgodzą się na jej przyjęcie, osoba ta może być ponownie pozbawiona wolności.

Artykuł XXXV.

Układające się strony zgadzają się, że wszystkie kwestje, związane z repatrjacją osób, wyszczególnionych w artykule I Układu niniejszego, załatwiane będą na zasadzie Układu niniejszego, o ile Traktat Pokojowy nie będzie stanowił inaczej.

Artykuł XXXVI.

Układ niniejszy będzie podany przez obie układające się strony do wiadomości publicznej w terminie dwutygodniowym od daty podpisania.

Artykuł XXXVII.

Układ niniejszy sporządzony zostaje w języku polskim rosyjskim i ukraińskim w trzech egzemplarzach.

Przy interpretacji układu wszystkie trzy teksty będą uważane za autentyczne.

290

Artykuł XXXVIII.

Układ niniejszy, jako zawarty w wykonaniu artykułu VII ratyfikowanej Umowy o przedwstępnych warunkach pokoju z dnia 12 października 1920 roku, nie podlega ratyfikacji i otrzymuje moc obowiązującą z chwilą podpisania.

Na dowód czego pełnomocnicy obu stron podpisali własnoręcznie Układ niniejszy.

RYGA, dnia dwudziestego czwartego lutego tysiąc dziewięćset dwudziestego pierwszego roku.

(—) *Jan Dąbski.*
(—) *Stanisław Kauzik.*
(—) *Edward Lechowicz.*
(—) *Henryk Strasburger.*
(—) *Leon Wasilewski.*

(—) *А. Иоффе.*
(—) *Я. Ганецкий.*
(—) *Э. Квиринг.*
(—) *Л. Оболенский.*

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

PROTOKUŁ DODATKOWY DO UKŁADU O REPATRJACJI.

W uzupełnieniu podpisanego w dniu dzisiejszym Układu o Repatrjacji układające się strony postanowiły, co następuje:

§ 1.

Strony uznają za właściwe i zgadzają się uskuteczniać poza masową repatrjacją również personalną wymianę osób, które na to wyrażą swą zgodę i na których wydaniu stronom specjalnie zależy. Osoby te będą odsyłane poza koleją niezależnie od tego, czy są obywatelami państwa, które żąda ich wydania.

Organizacja indywidualnego powrotu należy do Komisji Mieszanych. Wymiana odbywa się według list na podstawie każdorazowego porozumienia się stron w tych Komisjach.

Strony zobowiązują się nie czynić żadnych przeszkód Komisjom Mieszanym i Delegacjom przy otrzymywaniu niezbędnych wiadomości celem sporządzania spisów i okażą im jaknajdalej idącą pomoc, zastrzegając w tym zakresie dla nich wszystkie prawa, przyznane Komisjom Mieszanym i Delegacjom w Układzie o Repatrjacji.

§ 2.

Za wygnańców i uchodźców w znaczeniu § 3 artykułu II Układu o Repatrjacji nie będą w żadnym wypadku uważane osoby, które w okresie rządów carskich wyłącznie z tytułu swego urzędowego stanowiska (wojskowi, urzędnicy cywilni i wojskowi) mieszkały na terytorjum Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 3.

Powrót do kraju osób, wyszczególnionych w Układzie o Repatrjacji, nie będzie uzależniony od wykonania lub niewykonania przez nie prawa opcji.

§ 4.

Protokuł niniejszy stanowi część składową Układu o Repatrjacji.

Na dowód czego pełnomocnicy obu stron podpisali własnoręcznie niniejszy protokuł dodatkowy.

RYGA, dnia 24 lutego 1921 roku.

(—) *Jan Dąbski.*
(—) *Stanisław Kauzik.*
(—) *Edward Lechowicz.*
(—) *Henryk Strasburger.*
(—) *Leon Wasilewski.*

(—) *А. Иоффе.*
(—) *Я. Ганецкий.*
(—) *Э. Квиринг.*
(—) *Л. Оболенский.*

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

СОГЛАШЕНИЕ О РЕПАТРИАЦИИ,

ЗАКЛЮЧЕННОЕ

МЕЖДУ

РОССИЕЙ и УКРАИНОЙ

С ОДНОЙ СТОРОНЫ

И

ПОЛЬШЕЙ

С ДРУГОИ

ВО ИСПОЛНЕНИЕ СТАТЬИ VII ДОГОВОРА О

ПРЕЛИМИНАРНЫХ УСЛОВИЯХ МИРА

ОТ **12** ОКТЯБРЯ **1920** ГОДА.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

293

Во исполнение статьи VII Договора о прелиминарных условиях мира от 12 октября 1920 года нижеподписавшиеся надлежаще уполномоченные представители

ПРАВИТЕЛЬСТВ

РОССИЙСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ ФЕДЕРАТИВНОЙ СОВЕТСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

и

УКРАИНСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ СОВЕТСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

с одной стороны

и

ПРАВИТЕЛЬСТВА ПОЛЬСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

с другой стороны,

постановляют нижеследующее:

ОТДЕЛ I.

ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ.

Статья I.

Обе договаривающиеся стороны обязуются немедленно по подписании настоящего соглашения приступить к возможно скорейшей репатриации всех находящихся в пределах их территорий заложников, гражданских пленных, интернированных, военнопленных, беженцев и эмигрантов.

Статья II.

§ 1.

Под гражданскими пленными и интернированными понимаются:

1) Все находящиеся на территории одной из договаривающихся сторон граждане другой стороны, содержащиеся или содержавшиеся в заключении, под арестом или под административным надзором, равно подвергающиеся или подвергавшиеся прочим судебным или административным репрессиям за политические или государственные преступления, или преступления в пользу другой стороны, или, если репрессии эти применены, или были применены к ним, с целью пресечения возможности вышеуказанных преступлений.
2) Все лица, которые подвергаются репрессиям, перечисленным в пункте 1 настоящего параграфа и признаны были польскими властями российскими или украинскими гражданскими пленными, или российскими или украинскими властями — польскими гражданскими пленными.
3) Заложники.

§ 2.

Под военнопленными понимаются комбатанты договаривающихся сторон, взятые в плен армиями другой стороны на российско-украинско-польском фронте, равно и некомбатанты, входившие в состав действующих вооруженных сил и захваченные в плен армиями другой стороны, а также лица, входившие в состав польских отдельных войсковых частей и отрядов, взятые в плен российско-украинскими армиями и на других фронтах и разоруженные и интернированные российскими и украинскими властями.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

295

§ 3.

Под беженцами понимаются лица, до 1 августа 1914 года проживавшие на территории одной из договаривающихся сторон и находящиеся на территории другой стороны, оставившие во время мировой войны 1914—1918 годов, или российско-украинско-польской войны, или гражданской войны, занятые или угрожаемые неприятелем районы, либо выселенные распоряжением военных или гражданских властей.

К беженцам приравниваются также бывшие военнопленные мировой войны, до 1 августа 1914 года проживавшие на территории одной из договаривающихся сторон и находящиеся на территории другой стороны, а также бывшие военнослужащие российско-украинских армий, находящиеся на территории Польской Республики, если таковые не взяты в плен регулярной польской армией.

§ 4.

Под эмигрантами понимаются граждане одной из договаривающихся сторон, до 1 августа 1915 года эмигрировавшие на территорию другой стороны в силу преследований за свои политические убеждения, национальную или религиозную принадлежность.

Статья III.

Репатриация выше перечисленных лиц является добровольной и потому принуждение не может быть применяемо ни прямо, ни косвенно.

Статья IV.

Лица, предназначенные к отправке, по сдаче должности должны быть освобождены от службы, с предупреждением об этом по месту службы за месяц до дня отправки; при этом освобождение от службы должно иметь место не позднее, чем за неделю до дня отправки.

При увольнении должна быть выплачена невыданная или незасчитанная заработная плата.

Договоры личного найма, арендные и о найме квартир и помещений, заключенные вышеупомянутыми лицами, будут считаться потерявшими силу, при условии предупреждения за месяц до дня от'езда и без права требования при этом противоположной стороной какого бы то ни было возмещения по этому поводу.

Статья V.

Договаривающиеся стороны обязуются обеспечить достаточное содержание или возможный заработок всем находящимся на их территориях и подходящим под настоящее соглашение военнопленным, гражданским пленным, интернированным и заложникам.

До момента передачи военнопленные подчиняются установленным в стране пленения порядку и дисциплине, причем стороны обязуются обеспечить им надлежащие условия со-

296

держания и отнюдь не подразделять их на группы и категории, не предусмотренные международным правом и обычаями, с целью поставить их в худшие условия содержания.

Статья VI.

Каждая из договаривающихся сторон обязуется возместить те издержки на содержание своих попавших в военный плен граждан, которые были произведены другой стороной, поскольку эти издержки не погашены работой военнопленных в государственных или частных предприятиях. Расплата будет производиться в валюте государства, содержавшего военнопленного.

Подлежащие возмещению издержки на содержание военнопленного слагаются из стоимости израсходованных на него пайка, вещевого и денежного довольствия.

При отправке военнопленных им возвращается отнятое у них распоряжением властей того государства, которое взяло их в плен, их собственное имущество, а также выдается еще не выплаченная или не засчитанная часть их заработка.

Статья VII.

Лицам, поименованным в статье I настоящего соглашения, при возвращении на родину предоставляется право вывозить свое имущество с соблюдением нижеследующих правил:

§ 1.

Разрешается вывозить, сверхъ ручного, свой багаж, весом не свыше 8 пудов для глав семей и одиноких, 5 пудов для каждого члена семьи и 2 пудов для детей моложе 10 лет.

§ 2.

В числе прочих предметов в багаже разрешаются к вывозу:

1) Платье и белье носильное. Платье и обувь не более двух штук или пар каждого наименования (меховая шуба только одна) и белье не более шести смен на каждое лицо.
2) Необходимые дорожные принадлежности в количестве не превышающем обыкновенной потребности в пути, как например: подушки, простыни, одеяла, полотенца, чайник и т. п.
3) При лицах специальных профессий, как то: рабочих, ремесленниках, земледельцах, медиках, художниках, ученых и т. п. разрешаются к вывозу предметы, необходимые им для их профессиональной деятельности и сверх установленной нормы веса, по особому в каждом случае заявлению.

§ 3.

Не допускаются к вывозу:

1) Печатные произведения, акты и документы, фотографии и бумаги всякого рода, не снабженные пометкой о состоявшемся просмотре их соответствующими учреждениями.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York
PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES
297

2) Оружие, предметы военного снаряжения и полевые бинокли.

3) Мануфактурные, скорняжные, кожевенные, галантерейные и другие предметы, предназначающиеся для торговли, а не для личного употребления.

4) Предметы продовольствия в количестве более 20 фунтов на каждого человека, в том числе более 8 фунтов муки или хлеба, 5 фунтов мясных продуктов, 3 фунтов молочных продуктов и 4 фунтов прочих с'естных припасов — в том числе сахару более 1 фунта и чаю 1/4 фунта.

5) Домашний скотъ и домашняя птица.

Беженцам, следующим не по железной дороге, разрешается вывозить ихъ собственный домашний скот и домашнюю птицу, за исключением случаев явной спекуляции.

6) Автомобили, мотоциклеты, велосипеды, экипажи всякого рода, телеги и сани.

Беженцам, следующим не по железной дороге, разрешается вывозить экипажи, телеги и сани, если они составляют принадлежность их собственного хозяйства.

7) Драгоценные металлы въ необделанном виде, драгоценные камни без оправы, золотые и серебряные монеты.

8) Золотые и платиновые вещи, весом более 16 золотников каждая, золотые и платиновые изделия в количестве, превышающем общим весом 16 золотников на одно лицо и изделия из серебра, превышающие 1 фунт на одно лицо.

Золотые и серебряные часы и обручальные кольца, серебряные портсигары и серебряные дамские портмонэ разрешаются к вывозу в количестве одного экземпляра на каждого взрослого человека, причем вес их не входит в установленную настоящим пунктом норму.

9) Изделия из драгоценных камней (алмазов, бриллиантов, сапфиров, изумрудов, рубинов), общий вес каковых превышает один карат. То же относится к жемчугу.

10) Всякого рода машины и части машин, физические аппараты, хирургические приборы и музыкальные инструменты, кроме перечисленных в пункте 3 § 2 настоящей статьи.

Швейные машины разрешаются к вывозу по одной на семью.

11) Табачные изделия (папиросы свыше 500 штук или 1/2 фунта табаку на каждого взрослого старше 18 лет).

12) Мыло, сверх одного куска туалетного на каждое лицо и 1 фунта простого на семью.

13) Бумажные деньги любого выпуска свыше 20,000 рублей из России и Украины и 40,000 марок польских из Польши — на каждое лицо.

Вывоз суммы свыше установленной в этом пункте нормы допускается лишь с особого разрешения.

298

14) Иностранная валюта, без особого разрешения.

15) Российские процентные, дивидендные и облигационные бумаги, в том числе выпущенные акционерными и иными обществами, действовавшими в пределах России и Украины. Эти бумаги могут вывозиться только по специальному разрешению. Равным образом по специальному разрешению могут вывозиться векселя, транспортные квитанции и варрантные свидетельства.

16) Предметы, имеющие художественное и антикварное значение, на пропуск коих не последует особое разрешение.

Статья VIII.

Имущество, составляющее на основании законоположений и правил, действующих в государстве отправляющем, собственность лиц, перечисленных в статье I сего соглашения, может быть ими, в пределах вышеуказанных законоположений и правил, безпрепятственно ликвидировано или оставлено.

В отношении последующей ликвидации или пересылки на родину упомянутого в первом абзаце настоящей статьи оставленного имущества, лица, переименованные в статье I сего соглашения, являющиеся гражданами того государства, в которое они выехали, будут пользоваться теми же правами, кои Мирным Договором будут признаны за оптантами.

Статья IX.

Лица, от'езжающие на основании настоящего соглашения и вывозимый ими багаж освобождаются от каких бы то ни было обложений и пошлин, связанных с от'ездом.

ОТДЕЛ II.

СМЕШАННЫЕ КОМИССИИ.

Статья X.

Для наблюдения и содействия выполнению настоящего соглашения, ускорения репатриации и содействия организации таковой, а также для защиты интересов перечисленных в статье I сего соглашения лиц и оказания им помощи, — учреждаются две Смешанные Комиссии: одна в Москве — для Российской Социалистической Федеративной Советской Республики и Украинской Социалистической Советской Республики и другая в Варшаве — для Польской Республики.

Каждая Смешанная Комиссия состоит из двух Делегаций, назначаемых соответствующими Правительствами.

Каждая Делегация состоит из трех членов и двух к ним заместителей, а также необходимого вспомогательного персонала не свыше 30 лиц.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

299

Личный состав каждой Делегации и ее вспомогательного персонала заблаговременно будет сообщен другой стороне; если в течение десяти дней со дня сообщения не последует возражений, то состав этот считается принятым.

Смешанные Комиссии должны быть образованы не позднее месяца со дня подписания настоящего соглашения.

Статья XI.

Смешанным Комиссиям предоставляется право делегировать часть своего состава и лиц вспомогательного персонала для работы и в другие местности, причем в этом случае делегированные лица действуют в качестве уполномоченных Смешанной Комиссии и им предоставляется право безпрепятственного сношения со Смешанной Комиссией и со своей Делегацией.

Статья XII.

В круг ведения Смешанных Комиссий входит:

1) Выработка на основании настоящего соглашения инструкции для Смешанной Комиссии.
2) Выяснение числа, местонахождения и происхождения поименованных в статье I сего соглашения подлежащих репатриации лиц, а также наблюдение за регистрацией таковых.
3) Выяснение точных и полных списков умерших из числа лиц, перечисленных в статье I настоящего соглашения, а также принятие мер к установлению тождества умерших из среды названных категорий.
4) Наблюдение и контроль за правильным выполнением настоящего соглашения.
5) Попечение и оказание, по мере необходимости, всех видов материальной помощи лицам, перечисленным в статье I настоящего соглашения, а также защита в пределах сего соглашения интересов этих лиц.
6) Посещение лагерей, тюрем, госпиталей и прочих мест нахождения перечисленных в статье I настоящего соглашения лиц.
7) Содействие правильности организации и планомерному ходу репатриации и наблюдение за таковыми, а также разработка соответствующих технических мероприятий.
8) Рассмотрение, разрешение или направление по принадлежности заявлений и предложений, вносимых каждой из Делегаций в Смешанную Комиссию.
9) Право непосредственного обращения к Правительству и к центральным органам государства, в котором действует Комиссия, по вопросам о замеченных недостатках и неправильностях в выполнении сего соглашения.
10) Непосредственное пред'явление в соответствующие центральные учреждения списков лиц, подлежащих репатриации, а также исправление и дополнение указанных списков.

300

11) Издание оффициальных сообщений по вопросам репатриации, причем эти сообщения должны опубликовываться в печати за подписью председателей обоих Делегаций и пересылаться в места нахождения подлежащих репатриации лиц.

12) Посредничество в пересылке простой и денежной корреспонденции, отправляемой с родины на имя перечисленных в статье I сего соглашения лиц, равно как и в пересылке простой и денежной корреспонденции этих лиц на родину, — в том и другом случае в пределах действующих по этому поводу законоположений и правил.

13) Получение и пересылка выехавшим на основании настоящего соглашения лицам выписок из метрических и гражданского состояния книг, а также всякого рода личных документов.

14) Наведение и выдача информационных справок по делам, входящим в компетенцию Смешанной Комиссии, а также рассмотрение заявлений и жалоб, поступающих по вопросам о возвращении на родину.

15) Определение действительных затрат, произведенных сторонами на содержание военнопленных и выяснение действительных размеров причитающейся военнопленным заработной платы за произведенные ими во время пленения работы, а равно и недополученной ими или незасчитанной им заработной платы, — согласно статьи VI сего соглашения.

16) Рассмотрение всех прочих дел, касающихся выполнения настоящего соглашения, не предусмотренных предыдущими пунктами.

Статья XIII.

Договаривающиеся стороны обязуются предоставить в распоряжение Смешанных Комиссий все материалы и необходимые средства, могущие облегчить их задачу, а равно разрешить Смешанным Комиссиям, или уполномоченным таковых, доступ в лагеря, тюрьмы, госпиталя и прочие места нахождения подлежащих репатриации лиц.

Равным образом договаривающиеся стороны обязуются обеспечить возможно быстрое содействие выполнению настоящего соглашения со стороны своих государственных и общественных учреждений и органов самоуправления.

Статья XIV.

Договаривающиеся стороны обязуются с наивозможной скоростью предоставить в распоряжение Смешанных Комиссий точные сведения о находящихся в пределах их территорий военнопленных, гражданских пленных и интернированных, а также о заложниках, где таковые имеются.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

301

Статья XV.

Членам Делегаций другой стороны в Смешанных Комиссияхъ и их заместителям договаривающиеся стороны гарантируют права дипломатической неприкосновенности.

Равным образом указанным членам Делегаций, их заместителям и всему вспомогательному персоналу гарантируется личная безопасность и безопасность необходимого личного и служебного имущества.

Статья XVI.

Делегациям другой стороны в Смешанных Комиссиях предоставляется право постоянных и безпрепятственных сношений со своими Правительствами по аппарату Юза, по радио, посредством дипломатических курьеров, а также посредством писем, или телеграфно.

Равным образом указанным Делегациям предоставляется право пользования шифром и своей оффициальной печатью, причем все письма и посылки, опечатанные этой печатью, равно как и письма и посылки соответствующих Правительств к своим Делегациям, не подлежат ни вскрытию, ни цензуре.

Статья XVII.

В круг ведения Делегаций другой стороны в Смешанных Комисиях входит:

1) Право засвидетельствования (наложения визы) списков лиц, отправляемых на основании настоящего соглашения в их государства.
2) Попечение и оказание, по мере необходимости, всех видов материальной помощи лицам, перечисленным в статье I сего соглашения, защита их интересов в пределах сего соглашения, а также наведение и выдача соответственных информационных справок.

Статья XVIII.

Делегациям другой стороны в Смешанных Комиссиях предоставляется право покупки, с соблюдением действующих законоположений и правил на территории страны, в пределах коей действует Комиссия, или доставки с родины и из заграницы продовольствия, одежды, медикаментов и т. п. предметов первой необходимости, для удовлетворения нужд лиц, перечисленных в статье I сего соглашения.

Каждая из договаривающихся сторон предоставляет для перевозки вышеуказанных предметов в пределах своей территории необходимые транспортные средства.

Вышеуказанные предметы, закупленные или импортированные, ни в коем случае, ни до, ни после распределения, не подлежат ни конфискации, ни реквизиции и освобождаются от всяких податей, таможенных, ввозных, фрахтовых и т. п. пошлин.

Для хранения этих предметов указанным Делегациям предоставляется право получения, в случае нужды, помещений под склады.

302

Статья XIX.

Делегациям другой стороны в Смешанных Комиссиях и вспомогательному персоналу соответствующие Правительства предоставляют по твердым ценам надлежащие помещения под канцелярию и для жилья, а также топливо и освещение.

Статья XX.

Всякие заявления, письма и документы, направляемые в Смешанные Комиссии или в Делегации, либо исходящие от таковых, освобождаются от гербового и всякого другого сбора.

ОТДЕЛ III.

ОРГАНИЗАЦИЯ РЕПАТРИАЦИИ.

Статья XXI.

Регистрация перечисленных в статье I сего соглашения подлежащих репатриации лиц и составление эшелонных списков производятся соответствующими учреждениями отправляющего государства.

Вышеуказанным лицам предоставляется право безпрепятственного обращения к Смешанной Комиссии и Делегации своего Правительства, а также почтово-телеграфных сношений с ними на обще-государственных основаниях.

Статья XXII.

Списки отправляемых должны составляться отдельно для каждой категории лиц, перечисленных в статье I сего соглашения, и включать следующие данные:

1) Фамилия, имя и отчество.
2) Возраст.
3) Национальность.
4) Вероисповедание.
5) Семейное положение.
6) Нынешнее место фактического жительства.
7) Постоянное местожительство на родине, с указанием губернии, уезда, волости (гмины), села или города.
8) Занятие.
9) Перечисление документов, обосновывающих право репатриации.
10) Примечание.

В списках военнопленных должны быть включены следующие данные:

1) Фамилия, имя и отчество.
2) Возраст.
3) Место рождения или постоянного жительства на родине.
4) Время и место взятия в плен.
5) Часть, в которой служил военнопленный.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

303

6) Чин, воинское звание или должность.
7) Последнее место пребывания в плену.
8) Был ли осужден за время пленения за уголовные преступления, именно за какие и когда.
9) Состояние здоровья.
10) Примечание.

Статья XXIII.

Списки отправляемых лиц органами государства отправляющего передаются в Смешанную Комиссию, откуда в двух экземплярах поступают в Делегацию другой стороны для засвидетельствования (наложения визы).

Засвидетельствованные списки должны быть возвращены указанной Делегацией не позднее двадцати дней с момента их получения.

Невозвращение списков в течение этого срока считается согласием на принятие перечисленных в них лиц.

Делегациям предоставляется право не принять отдельных лиц из числа поименованных в списках и не засвидетельствовать пропуск таковых на территорию своего государства, поскольку означенные лица не подходят под категории, установленные статьей I сего соглашения, однако, все такого рода случаи должны быть доведены до сведения Смешанной Комиссии.

Лица, коим Делегацией отказано в пропуске, могут быть вторично включены в списки отправляемых по представлению указанной Делегации.

Статья XXIV.

Возвращающимся на основании сего соглашения лицам предоставляется право в порядке совместного выезда взять с собой семьи, причем в составе семей могут быть вывезены: жена, если она фактически ведет с мужем совместную жизнь, дети, мать и неработоспособный отец, внуки, питомцы и воспитанники, а также домочадцы, поскольку они ведут общее хозяйство с возвращающимся кормильцем семьи.

Статья XXV.

При репатриации беженцев и эмигрантов в первую очередь подлежат отправке по возможности лица нетрудоспособные, не могущие обойтись без посторонней помощи, больные, инвалиды, старики, одинокие женщины и дети, лица, состоящие на государственном призрении, а также лица, члены семей которых находятся на территории другой стороны.

С соблюдением этих условий репатриация начинается с районов, наиболее неблагоприятных для репатриируемых в продовольственном, жилищном и прочих бытовых отношениях.

Статья XXVI.

В числе первых транспортов должны быть возвращаемы гражданские пленные, интернированные и заложники.

304

Статья XXVII.

Отправка транспортов с военнопленными начнется до образования Смешанных Комиссий и во всяком случае не позднее 10 дней со дня подписания настоящего соглашения.

Отправка транспортов с прочими подлежащими репатриации категориями начнется при первой возможности по образовании Смешанных Комиссий, но не позднее двух недель со дня их образования.

Договаривающиеся стороны обязуются доставлять к передаточным пунктам не менее 4000 человек еженедельно.

Статья XXVIII.

Обмену подлежат все военнопленные, как солдаты, так и командиры, комиссары и офицеры, по принципу всех за всех.

Количество возвращаемых на родину военнопленных не должно составлять менее 1500 военнопленных в неделю, причем общая цифра репатриируемых всех категорий, в 4.000 человек в неделю, ни в коем случае не может быть уменьшена вплоть до исчерпания всех категорий репатриируемых и, в случае исчерпания иных категорий, должна состоять целиком из военнопленных.

В первую очередь должны быть отправлены военнопленные больные и инвалиды и те группы и категории военопленных, которые находятся в стране пленения в наихудших условиях содержания.

Статья XXIX.

Передаточными пунктами являются: станции Койданово-Столбцы на линии железной дороги Минск—Барановичи и станция Здолбуново для обоих сторон на линии железной дороги Шепетовка—Ровно.

По обоим сторонам передаточных пунктов должны быть оборудованы за счет соответствующих Правительств бараки и санитарно-питательные пункты.

В дальнейшем пункты передачи могут быть изменены и установлены новые.

Статья XXX.

Отправка в передаточные пункты производится эшелонами или отдельными вагонами, но не в одиночном порядке.

Доставка в пункты отправления эшелонов или вагонов, в зависимости от местных условий, производится по возможности также группами и в одиночном порядке.

Провоз людей и их багажа во всех этих случаях в пределах своей территории каждая из договаривающихся сторон принимает на свой счет, равным образом предоставляя надлежащий санитарный уход и достаточное продовольствие в пути.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

305

Статья XXXI.

Перевозка в холодное время года производится в отапливаемых вагонах, а больных и слабых, независимо от времени года, — по возможности, в санитарных поездах.

Больные остро-заразными болезнями не могут быть помещаемы в транспорты и подлежат отправке лишь после выздоровления.

Статья XXXII.

При передаче транспортов представитель государства отправляющего вручает под расписку представителю государства принимающего список лиц, находящихся в транспорте, составленный согласно статьи XXII сего соглашения.

Если транспорт отправляется при списках, незасвидетельствованных Делегацией принимающего государства, означенная Делегация, согласно статьи XXIII сего соглашения, обязуется своевременно сообщить своим пограничным властям о пропуске такого транспорта. В этом случае на препроводительных списках делается соответствующая пометка председателем Делегации отправляющего государства.

ОТДЕЛ IV.

ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНЫЕ ПОСТАНОВЛЕНИЯ.

Статья XXXIII.

Общества Краснаго Креста и представители таковых, которые в настоящее время оказывают помощь и попечение лицам, перечисленным в статье I сего соглашения, сохраняют свои полномочия до начала работ Смешанных Комиссий, причем при их содействии до образования Смешанных Комиссий производится и репатриация.

Статья XXXIV.

Обе договаривающиеся стороны обязуются немедленно после подписания настоящего соглашения издать соответственные распоряжения о приостановлении судебных, административных, дисциплинарных и всяких других преследований против гражданских пленных, интернированных, заложников, беженцев, эмигрантов и военнопленных, а также о незамедлительном приостановлении приведения в исполнение наказаний, наложенных на этих лиц в каком бы то ни было порядке.

Приостановление приведения в исполнение наказаний может и не иметь своим последствием освобождения из заключения, но в этом случае таковые лица должны быть немедленно выданы властям своего государства со всем делопроизводством.

Однако, если данное лицо заявит о своем нежелании вернуться на родину, или же, если отечественная власть откажется его принять, то такое лицо может быть вновь подвергнуто заключению.

306

Статья XXXV.

Договаривающиеся стороны соглашаются, что все вопросы, связанные с репатриацией лиц, перечисленных в статье I сего соглашения, разрешаются на основании настоящего соглашения, поскольку в Мирном Договоре не будет иных постановлений.

Статья XXXVI.

Настоящее соглашение обоими договаривающимися сторонами доводится до всеобщего сведения в двухнедельный срок со дня его подписания.

Статья XXXVII.

Настоящее соглашение составлено на русском, украинском и польском языках в трех экземплярах.

При толковании его все три текста считаются аутентичными.

Статья XXXVIII.

Настоящее соглашение, как заключенное в целях проведения в жизнь статьи VII ратифицированного Договора о прелиминарных условиях мира от 12 октября 1920 года, не подлежит ратификации и вступает в силу с момента его подписания.

В удостоверение чего уполномоченные обоих сторон собственноручно подписали настоящее соглашение.

РИГА, февраля двадцать четвертого дня тысяча девятьсот двадцать первого года.

(—) *А. Иоффе.*
(—) *Я. Ганецкий.*
(—) *Э. Квиринг.*
(—) *Л. Оболенский.*

(—) *Jan Dąbski.*
(—) *Stanisław Kauzik.*
(—) *Edward Lechowicz.*
(—) *Henryk Strasburger.*
(—) *Leon Wasilewski.*

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЙ ПРОТОКОЛ К СОГЛАШЕНИЮ О РЕПАТРИАЦИИ.

В дополнение к подписанному сего числа Соглашению о репатриации договаривающиеся стороны постанивили нижеследующее:

§ 1.

Стороны признают целесообразным и соглашаются производить помимо массовой репатриации также и персональный обмен лиц, которые выразят на это свое согласие и в выдаче которых стороны особо заинтересованы. Лица эти будут отправляемы вне очереди и независимо от того, являются ли они гражданами государства, требующего их выдачи.

Организация индивидуального возвращения возлагается на Смешанные Комиссии. Обмен производится по спискам, по взаимному всякий раз соглашению сторон в Смешанных Комиссиях.

Стороны обязуются не чинить никаких препятствий Смешанным Комиссиям и Делегациям при получении необходимых для составления списков сведений и окажут им всяческое содействие, предоставляя при этом все права, признанные за Смешанными Комиссиями и Делегациями Соглашением о репатриации.

§ 2.

Беженцами в смысле § 3 статьи II Соглашения о репатриации ни в коем случае не будут считаться лица, которые в период царского режима исключительно на основании своей оффициальной должности (военнослужащие, гражданские и военные чиновники), проживали на территории Польской Республики.

§ 3.

Возвращение на родину перечисленных в Соглашении о репатриации лиц не будет зависеть от осуществления или неосуществления ими их права оптации.

§ 4.

Настоящий протокол является составной частью Соглашения о репатриации.

В удостоверение чего уполномоченные обоих сторон собственноручно подписали настоящий дополнительный протокол.

Рига, февраля 24 дня, 1921 года.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

6714

УГОДА ПРО РЕПАТРІЯЦІЮ

УЛОЖЕНА

УКРАЇНОЮ й РОСІЄЮ

З ОДНОЇ СТОРОНИ

Й

ПОЛЬЩЕЮ

З ДРУГОЇ СТОРОНИ

В ВИКОНАННЯ АРТИКУЛУ VII

ДОГОВОРУ ПРО ПРЕЛІМИНАРНІ УМОВИ МИРУ

ВІД **12** ЖОВТНЯ **1920** РОКУ.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

309

У виконання артикулу VII Договору про преліминарні умови миру від 12 жовтня 1920 року нижчепідписані належно уповноважені представники

УРЯДІВ

УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІЯЛІСТИЧНОЇ РАДЯНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

й

РОСІЙСЬКОЇ СОЦІЯЛІСТИЧНОЇ ФЕДЕРАТИВНОЇ РАДЯНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

з одної сторони

й Уряду

ПОЛЬСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

з другої сторони,

постановляють нижчеслідуюче:

310

ВІДДІЛ І.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.

Артикул І.

Укладаючі договір сторони обов'язуються негайно після підписання цієї угоди розпочати яко мога швидче репатріяцію всіх закладників, горожанських полонених, інтернованих, бранців, біженців і еміґрантів, які перебувають в межах їх територій.

Артикул ІІ.

§ 1.

Горожанськими полоненими й інтернованими вважаються:

1) Всі громадяне одної з укладаючих договір сторін, які перебувають на території другої сторони і які є чи були ув'язнені або перебувають під адміністративним доглядом, рівнож і громадяне, що підпадають чи підпадали під инші судові або адміністративні репресії за політичні або державні злочини, чи злочини на користь другої сторони, або, коли ці репресії вжиті, чи були вжиті відносно них з метою застереження можливости згаданих злочинів.
2) Всі особи, які підпадають зазначеним в п. І цього артикулу репресіям і визнані були польською владою — українськими або російськими горожанськими полоненими, чи українською й російською владами — польськими горожанськими полоненими.
3) Закладники.

§ 2.

Бранцями вважаються: комбатанти одної з укладаючих договір сторін, заполонені арміями другої сторони на українсько-російсько-польському фронті, рівнож і не комбатанти, що входили в склад оперуючих збройних сил і заполонені арміями другої сторони, а також особи, що входили в склад окремих польських військових частин і загонів, заполонені українсько-російськими арміями і на других фронтах і розброєні й інтерновані українською й російською владами.

§ 3.

Біженцями вважаються особи, що до 1 серпня 1914 року мешкали на території одної з укладаючих договір сторін і нині перебувають на території другої сторони, які залишили під час світової війни 1914—18 років чи українсько-російсько-

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

311

польської війни, чи горожанської війни, заняті чи загрожені ворогом райони, або виселені розпорядженням військової чи горожанської влади.

До біженців прирівнюються також бувші бранці світової війни, що до 1 серпня 1914 року мешкали на території одної з укладаючих договір сторін і перебувають на території другої сторони, а також не взяті в полон регулярною польською армією бувші військові службовці українсько-російської армії, які перебувають на території Польської Республіки.

§ 4.

Еміґрантами вважаються громадяне одної з укладаючих договір сторін, що до 1 серпня 1915 року з огляду на переслідування за свої політичні переконання й національну чи реліґійну приналежність еміґрували на територію другої сторони.

Артикул III.

Репатріяція вищезазначених осіб є добровільною і тому примус посередній чи безпосередній не може бути вжитий.

Артикул IV.

Призначені до відправлення особи, після здачи ними справ, повинні бути звільнені від службових обов'язків з попередженням їх про це на місці праці за місяць до дня від'їзду. При цьому, звільнення від службових обов'язків повинно від бутись не пізнійше ніж за тиждень до дня від'їзду.

При звільненню повинна бути виплачена недодана або незарахована заробітня платня.

Договори особистого найму, арендні, а також найму помешкань і будинків, уложені вищезгаданими особами, будуть вважатись, при умові попередження за місяць до дня від'їзду, стратившими силу без права вимоги протилежною стороною будь якого відшкодування з цього приводу.

Артикул V.

Укладаючі договір сторони обов'язуються забезпечити задовольняюче утримання або можливий заробіток всім бранцям, горожанським полоненим, інтернованим і закладникам, що перебувають на їхніх територіях і підлягають цій угоді.

До хвилі передачи бранці підлягають встановленим в країні неволі порядкові й дісципліні, при чому сторони обов'язуються забезпечити їм належні умови істнування і ні в якому разі не поділяти їх з метою погіршення стану на ґрупи й категорії, непередбачені міжнароднім правом і звичаями.

Артикул VI.

Кожна з укладаючих договір сторін обов'язується повернути ті видатки на утримання своїх військово-заполонених громадян, які зробила друга сторона, оскільки ці видатки не

312

покриті працею бранців в державних або приватних підприємствах. Розплата має бути зроблена валютою тієї держави, яка утримувала бранця.

Видатки на утримання бранця, що належать поверненню, складаються з вартости затраченого на нього продовольчого пайка, річевого й грошового забезпечення.

При відправленню бранцям повертається їх власне майно, відібране у них владою, заполонившої їх держави, а також видається ще невиплачена, або незарахована частина їхнього заробітку.

Артикул VII.

Особам зазначеним в артикулі I цієї угоди при поверненю до рідного краю надається право вивозити своє майно з додержанням слідуючих правил:

§ 1.

Крім ручного багажа дозволяється вивозити ще й свій багаж, вага якого не повинна бути більшою 8 пудів для голови родини й одиноких осіб, 5 пудів для кожного члена родини, 2 пудів для дітей молодших 10 років.

§ 2.

В числі инших річей багажу дозволяється вивозити:

1) Одіж і білизну. Одіж і взуття не більш двох штук або пар кожної назви (хутро тільки одне) і білизни не більш 6 змін на особу.

2) Необхідні при подорожі речі в кількости не переважаючій звичайної потреби в дорозі, наприклад: подушки, простирадла, ковдри, рушники, чайник і т. ин.

3) Особам фахової професії, тоб-то: робітникам, ремісникам, хліборобам, медикам, містцям, ученим і т. ин. дозволяється вивозити необхідні їм для їхньої професійної діяльности речі і зверх встановленої ваги, по особливій заяві в кожному разі.

§ 3.

Не дозволяється вивозити:

1) Друкованих творів, актів і документів, фотографій і ріжного роду паперів, що не мають помітки про перегляд їх відповідними установами.

2) Зброї, військового знаряддя й польових біноклів.

3) Мануфактурних, кушнірських, шкуряних, галянтерейних і инших річей для торгу, а не для особистого вжитку.

4) Річей живности в кількости більш 20 фунтів на кожну людину, в тому числі більш 8 фунтів муки або печива, 5 фунтів мясних продуктів, 3 фунтів молочних продуктів і 4 фунтів инших припасів живности — в тому числі цукру більш одного фунта и чаю більш $^1/_4$ фунта.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

313

5) Домашньої скотини й домашньої птиці.

Біженцям, які повертаються не по залізниці, дозволяється вивозити їх власну домашню скотину и домашню птицю, за винятком випадків безсумнівної спекуляції.

6) Автомобілів, мотоциклів, велосипедів, ріжного роду екіпажів, возів і саней.

Біженцям, які повертаються не по залізниці, дозволяється вивозити екіпажі, вози й сані, коли вони є складовою частиною їх власного господарства.

7) Необроблених коштовних металів, коштовного каміння без оправи, золотих і срібних грошей.

8) Річей з золота й платини, вагою більш ніж 16 золотників кожна, виробів з золота й платини в кількости загалом переважаючій 16 золотників на одну особу і вироби з срібла переважаючі один фунт на одну особу. Золоті або срібні годинники, шлюбні перстні, срібні папіросниці, срібні жіночі гаманці дозволяється вивозити по одній речі на кожну дорослу людину, при чому вага зазначених річей не входить в установлену цим пунктом норму.

9) Виробів з коштовного каміння (діямантів, бріліянтів, сапфірів, смараґдів і рубінів), загальна вага котрих більше одного карата. Теж стосується й до перлів.

10) Ріжного роду машини й частин машин, фізичних аппаратів, хірургічних і музичних інструментів, крім зазначених в пункті 3 § 2 цього артикулу.

Швальні машини дозволяється вивозити по одній на родину.

11) Тютюнових виробів (цигарок більш 500 штук або 1/2 фунта тютюну на кожну дорослу людину старійшу 18 років).

12) Мила більш одного кавалка туалетного на одну особу й 1 фунта звичайного на родину.

13) Паперових грошей ріжних випусків більш 20,000 карбованців (рублів) з України й Росії і 40,000 марок польських з Польщи на кожну особу.

Більш встановленої в цьому пункті суми можливо вивезти лише з особливого дозволу.

14) Закордонної валюти без особливого дозволу.

15) Російських відсоткових, дівідентних і обліґаційних паперів, в тому числі випущених акційними й иншими товариствами, які ділали в межах України й Росії. Ці папери можуть бути вивезені тільки по спеціяльному дозволу. Рівнож по спеціяльному дозволу можуть бути вивезені векселі, транспортові квити й варантні свідоцтва.

16) Річей, які мають художнє й антикварне значіння, на вивіз котрих не одержано особливого дозволу.

314

Артикул VIII.

Майно, яке складає на підставі законів і правил, існуючих в державі, яка відправляє, власність зазначених в артикулі I цієї угоди осіб, може бути ними, в межах вищезгаданих законів і правил, безборонно зліквідоване або залишене.

Що до майбутньої ліквідації або пересилання до рідного краю згаданого в I уступі цього артикулу залишеного майна, то особи зазначені в артикулі I цієї угоди, які являються громадянами тієї держави, до котрої вони виїхали, будуть користуватись тими правами, які будуть визнані Мировим Договором за оптантами.

Артикул IX.

Особи, які від'їздять на підставі цієї угоди, а також їх багаж звільняються від будь яких податків і мит, звязаних з від'їздом.

ВІДДІЛ II.

МІШАНІ КОМІСІЇ.

Артикул X.

Для догляду й допомоги виконанню цієї угоди, для прискорення репатріяції й допомоги її орґанизації, а також для захисту інтересів, зазначених в артикулі I цієї угоди осіб, і допомоги їм, утворюються дві Мішаних Комісії: одна в Москві для Української Соціялістичної Радянської Республіки й Російської Соціялістичної Федеративної Радянської Республіки й друга в Варшаві для Польської Республіки.

Кожна Мішана Комісія складається з двох Делеґацій, які призначаються відповідними Урядами.

Кожна Делеґація складається з трьох членів і двох їх заступників, а також необхідного допомогаючого персоналу, не більш 30 осіб.

Особистий склад кожної Делеґації і її допомогаючого персоналу заздалегідь буде сповіщений другій стороні; як що на протязі 10 день з часу сповіщення не буде зроблено заперечень, то склад цей вважається прийнятим.

Мішані Комісії повинні бути утворені не пізнійше місяця з дня підписання цієї угоди.

Артикул XI.

Мішаним Комісіям надається право делеґувати частину свого складу й осіб допомогаючого персоналу для праці й в инші місцевости, при чому в такому разі делеґовані особи вважаються уповноваженими Мішаної Комісії і користуються правом безборонних зносин з Мішаною Комісією й зі своєю Делеґацією.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

315

Артикул XII.

До компетенції Мішаних Комісій належить:

1) Вироблення на підставі цієї угоди інтрукцій для Мішаної Комісії.

2) Вияснення кількости, місця перебування й походження означених в артикулі I цієї угоди осіб, які підлягають репатріяції, а також догляд за їх реґістрацією.

3) Вияснення точних і повних списків умерших із числа зазначених в артикулі I цієї угоди осіб, а також вживання заходів до встановлення тотожности вмерших зі складу згаданих категорій.

4) Догляд і контроль за правильним виконанням цієї угоди.

5) Піклування й в міру необхідности ріжного роду матеріяльна допомога зазначеним в артикулі I цієї угоди особам, а також захист їх інтересів в межах цієї угоди.

6) Одвідування таборів, в'язниць, шпиталів і инших місць перебування зазначених в артикулі I цієї угоди осіб.

7) Допомога правильности орґанізації й пляномірному ходу репатріяції й догляд за ними, а також розроблення відповідних техничних заходів.

8) Розгляд, розрішення або надсилання по належности заяв і пропозицій, що вносяться кожною з Делеґацій до Мішаної Комісії.

9) Право безпосереднє звертатись до Уряду й до центральних орґанів держави, в якій ділає Комісія, в справах зауважених хиб і неправильностей в виконанню цієї угоди.

10) Безпосереднє подавати до відповідних центральних установ списки осіб, які підлягають репатріяції, а також виправлення й доповнення зазначених списків.

11) Видання офіційних повідомлень в справах репатріяції, при чому ці повідомлення повинні бути опубліковані в пресі за підписом голів обох Делеґацій і надіслані до місць перебування осіб, що підлягають репатріяції.

12) Посередництво в пересиланню звичайної й грошової кореспонденції, що надсилається з рідного краю на ім'я зазначених в артикулі I цієї угоди осіб, рівнож як і в пересиланню звичайної й грошової кореспонденції цих осіб до рідного краю, — в обох випадках в межах істнуючих з приводу цього законів і правил.

13) Одержання й надсилання виписок із книг метричного й горожанського стану особам, що виїхали на підставі цієї угоди, а також ріжного роду особистих документів.

14) Збірання й подача інформацій в справах, що належать до компетенції Мішаної Комісії, а також розгляд заяв і скарг в справах повернення до рідного краю.

15) Установлення дійсних витрат, зроблених сторонами на утримання бранців і вияснення дійсних розмірів належної бранцям заробітньої платні за виконану ними

316

працю під час перебування в полоні, рівно ж як і недоданої або незарахованої їм заробітньої платні, — згідно з артикулом VI цієї угоди.

16) Розгляд всіх инших непередбачених попередніми пунктами справ, що стосуються до виконання цієї угоди.

Артикул XIII.

Укладаючі договір сторони обов'язуються подати до розпорядження Мішаних Комісій всі матеріяли й необхідні засоби, які можуть полегшити їх завдання, а рівнож дозволити Мішаним Комісіям або їх уповноваженим вступ до таборів, в'язниць, шпиталів і инших місць перебування осіб, які підлягають репатріяції.

Так само укладаючі договір сторони обов'язуються забезпечити можливо швидку допомогу в виконанню цієї угоди з боку своїх державних і громадських установ і орґанів самоврядування.

Артикул XIV.

Укладаючі договір сторони обов'язуються яко мога найшвидче подати до розпорядження Мішаних Комісій точні відомости про всіх перебуваючих у межах їх територій бранців, горожанських полонених і інтернованих, а також про закладників, де вони є.

Артикул XV.

Членам Делеґацій другої сторони в Мішаних Комісіях і їх заступникам, укладаючі договір сторони ґарантують право дипльоматичної недоторканости.

Так само згаданим членам Делеґацій, їх заступникам і всьому допомогаючому персоналу ґарантується особиста безпечність, як і безпечність необхідного їх власного й державного майна.

Артикул XVI.

Делеґаціям другої сторони в Мішаних Комісіях надається право постійних, без перешкод зносин зі своїми Урядами по апарату Юза, по радіо, через дипльоматичних кур'єрів, а також листовно й телеґрафно.

Так само згаданим Делеґаціям надається право користування шифром і своєю офіційною печаткою, при чому всі листи й посилки опечатані цією печаткою, рівнож як листи й посилки відповідних Урядів до своїх Делеґацій не підлягають ні відкриттю, ні цензурі.

Артикул XVII.

До компетенції Делеґацій другої сторони в Мішаних Комісіях належить:

1. Право засвідчування (візування) списків осіб, які відправляються на підставі цієї угоди в свої держави.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

317

2. Піклування і в міру потреби ріжного роду матеріяльна допомога зазначеним в артикулі I цієї угоди особам, захист їх інтересів в межах цієї угоди, а також збірання й подача відповідних інформацій.

Артикул XVIII.

Делеґаціям другої сторони в Мішаних Комісіях надається право купівлі, з додержанням істнуючих законів і правил на території сторони, в межах якої ділає Комісія, або постачання з рідного краю і з-за кордону живности, одежі, медикаментів і инших річей першої необхідности для задоволення потреб зазначених в артикулі I цієї угоди осіб.

Кожна з укладаючих договір сторін постачає в межах своєї території для провозу вищезгаданих річей необхідні засоби транспорту.

Вищезгадані закуплені або імпортовані речі не підлягають ні конфіскації, ні реквізіції, як до, так і після розпреділення й звільняються від усяких податків, таможенних, ввозових, фрахтових і т. п. мит.

Для збереження цих річей означеним Делеґаціям надається право одержання в разі потреби помешкань під склади.

Артикул XIX.

Делеґаціям другої сторони в Мішаних Комісіях і допомогаючому персоналу відповідні Уряди постачають по твердих цінах потрібні помешкання під канцелярію й для мешкання, а також паливо й освітлення.

Артикул XX.

Всякі заяви, листи й документи, заадресовані до Мішаних Комісій або Делеґацій, а також і ті, що виходять від них, звільняються від гербової й всякої иншої оплати.

ВІДДІЛ III.

ОРҐАНІЗАЦІЯ РЕПАТРІЯЦІЇ.

Артикул XXI.

Реґістрація зазначених в артикулі I цієї угоди осіб, які підлягають репатріяції й складання ешелонних списків провадться відповідними установами держави, яка відправляє.

Згаданим особам надається право безборонного звертання до Мішаної Комісії й Делеґації свого Уряду, а також поштотелеґрафних зносин з ними на загально-державних підставах.

318

Артикул XXII.

Списки осіб які мають бути відправлені, повинні складатись окремо для кожної категорії зазначених в артикулі I цієї угоди осіб, і мати слідуючі данні:

1) Призвище, ім'я й по-батькові.
2) Зріст.
3) Національність.
4) Вірування.
5) Родинний стан.
6) Теперішнє місце фактичного мешкання.
7) Постійне місце мешкання в рідному краю з зазначенням губерні, повіту, волости (ґміни), села або міста.
8) Праця.
9) Зазначення документів, які стверджують право репатріяції.
10) Уваги.

Списки бранців повинні мати слідуючі данні:

1) Призвище, ім'я й по-батькові.
2) Зріст.
3) Місце народження або постійного мешкання в рідному краю.
4) Дата й місце заполонення.
5) Частина, в якій служив бранець.
6) Чин, військове звання або посада.
7) Останнє місце перебування в полоні.
8) Чи був засуджений під час полонення за карні злочини, за які власне й коли.
9) Стан здоров'я.
10) Уваги.

Артикул XXIII.

Орґани держави, що відправляє, передають до Мішаної Комісії списки осіб, які підлягають відправленню, звідки вони в двох примірниках надсилаються до Делеґації другої сторони для засвідчення (візування).

Засвідчені списки повинні бути повернені згаданою Делеґацією не пізнійше двадцяти день з часу їх одержання.

Не повернення списків на протязі цього терміну рахується згодою на приняття зазначених в них осіб.

Делеґаціям надається право не прийняти окремих осіб з числа зазначених в списках і не засвідчить перепуск їх на теріторію своєї держави, оскільки згадані особи не підходять під категорії, встановлені артикулом I цієї угоди, однакож

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

319

про всі такі випадки повинна бути повідомлена Мішана Комісія.

Особи, яким Делеґація відмовила в перепуску можуть бути по заяві згаданої Делеґації внесені вдруге в списки осіб, які підлягають відправленню.

Артикул XXIV.

Особам, які повертаються на підставі цієї угоди надається право при від'їзді разом з собою брати родини, при чому в складі родин можуть від'їздити: дружина, коли вона фактично живе спільно з своїм чоловіком, діти, мати й непрацездатний батько, онуки, годованики й вихованці, а також домівники (домочадці), оскільки вони ведуть спільне господарство з головою родини, який повертається до рідного краю.

Артикул XXV.

При репатріації біженців і еміґрантів в першу чергу по можливости підлягають відправленню особи непрацездатні, які не можуть обійтись без сторонньої допомоги, хворі, інваліди, старі люде, одинокі жінки й діти, особи, які істнують з державного забезпечення, а також особи, члени родин котрих перебувають на території другої сторони.

З додержанням цих умов репатріяція починається з районів найбільш несприятливих в продовольчому, мешкальному й инших побутових відношеннях для осіб, які підлягають репатріяції.

Артикул XXVI.

З першими транспортами повинні бути повернені горожанські полонені, інтерновані й закладники.

Артикул XXVII.

Відправлення транспортів з бранцями розпочнеться до утворення Мішаних Комісій і у всякому разі не пізнійше 10 день з часу підписання цієї угоди.

Відправлення транспортів з иншими катеґоріями осіб, що підлягают репатріяції, почнеться при першій можливости після утворення Мішаних Комісій, але не пізнійше двох тижнів з часу їх утворення.

Укладаючі договір сторони обов'язуються доставляти до передаточних пунктів не меньш 4.000 людей що-тижня.

Артикул XXVIII.

Обміну підлягають всі бранці, як козаки, так і старшини, комісари й офіціри, по прінціпу всі за всіх.

Кількість бранців, що повертаються до рідного краю, повинна складатись не меньш як 1,500 бранців в тиждень, при

320

чому загальна кількість репатріянтів всіх категорій, 4,000 людей в тиждень, ні в якому разі не може бути зменшена аж до повного вичерпання всіх категорій репатріянтів і, в разі вичерпання инших категорій, повинна цілком складатись з бранців.

В першу чергу повинні бути відправлені бранці хворі й інваліди й ті групи й категорії бранців, котрі перебувають в країні неволі в найгірших умовах утримання.

Артикул XXIX.

Передаточними пунктами є: станції Койданове—Стовбці, на колії Мінськ—Барановичи й станція Здовбунове для обох сторін на колії Шепетівка—Рівне.

З обох боків передаточних пунктів повинні бути влаштовані за кошт відповідних Урядів бараки й санітарно-харчові пункти.

Надалі пункти передачи можуть бути змінені й встановлені нові.

Артикул XXX.

Відправлення до передаточних пунктів провадиться ешелонами або окремими ваґонами, але не поодинцю.

Доставка в пункти відправлення ешелонів або ваґонів в залежности від місцевих умов провадиться по можливости також ґрупами й поодинцю.

Провіз людей і багажу в усіх цих випадках у межах своєї теріторії кожна з укладаючих договір сторін провадить за свій кошт, а також і забезпечує належний санітарний догляд і досить задовольняюче харчування в дорозі.

Артикул XXXI.

Перевіз в холодну пору провадиться в опалених ваґонах, а хорих і недужих незалежно від пори по можливости в санітарних потягах.

Хорі на гостро-заразні хороби не можуть бути зараховані до транспорту й підлягають відправленню лише після одужання.

Артикул XXXII.

Під час передачи транспортів представник держави, яка відправляє, доручає під розписку представнику держави, яка приймає, складений згідно з артикулом XXII цієї угоди список осіб, що знаходяться в транспорті.

В разі відправлення транспорта з незасвідченими Делеґацією держави, яка приймає, списками, згадана Делеґація, згідно з артикулом XXIII цієї угоди, обов'язується своєчасно повідомити свою кордонну владу про перепуск такого транспорту. В такому разі на транспортових списках голова Делеґації держави, яка відправляє, робить відповідну помітку.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

321

ВІДДІЛ IV.

КІНЦЕВІ ПОСТАНОВИ.

Артикул XXXIII.

Товариства Червоного Хреста і їх представники, котрі в цей час допомогають і піклуються про осіб, зазначених в артикулі I цієї угоди, зберігають свої уповноваження до початку праці Мішаних Комісій, при чому до утворення Мішаних Комісій при їх допомозі провадиться й репатріяція.

Артикул XXXIV.

Обидві укладаючі договір сторони обов'язуються негайно після підписання цієї угоди видати відповідне розпорядження про припинення судових, адміністративних, дісціплінарних і всяких инших переслідувань проти горожанських полонених, осіб інтернованих, закладників, біженців, еміґрантів і бранців, а також про негайне припинення виконання кар, накладених на цих осіб, в якому б то не було порядкові.

Припинення виконання кари може й не мати своїм наслідком визволення з в'язниці, але в цьому випадкові такі особи повинні бути негайно видані владі своєї держави з усім діловодством.

Однак же, як що данна особа заявить про своє небажання повернутись до рідного краю, або, як що влада рідного краю відмовиться її прийняти, то така особа може бути знов ув'язненою.

Артикул XXXV.

Укладаючі договір сторони погоджуються на тому, що всі питання, звязані з репатріяцією зазначених в артикулі I цієї угоди осіб, вирішуються на підставі цієї угоди, оскільки в Мировому Договорі не буде инших постанов.

Артикул XXXVI.

Ця угода обома укладаючими договір сторонами доводиться до загального відому в двохтижневий термін з часу її підписання.

Артикул XXXVII.

Ця угода складена українською, російською й польською мовами в трьох примірниках.

При її інтерпретації всі три тексти вважаються автентичними.

322

Артикул XXXVIII.

Ця угода, як уложена з метою переведення в життя артикулу VII ратифікованого Договору про преліминарні умови миру від 12 жовтня 1920 року, не підлягає ратифікації й одержує силу обов'язковости з хвилі її підписання.

В засвідчення чого уповноважені обох сторін власноруч підписали цю угоду.

Рига, дня двадцять четвертого лютого тисяча девятьсот двадцять першого року.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

ДОДАТКОВИЙ ПРОТОКОЛ ДО УГОДИ ПРО РЕПАТРІЯЦІЮ.

В доповнення до підписаної цього числа Угоди про репатріяцію укладаючі договір сторони постановили нижчеслідуюче:

§ 1.

Сторони визнають доцільним і погоджуються провадить окрім масової репатріяції також і персональний обмін особами, котрі на це погодяться і в обміні котрих сторони особливо заінтересовані. Особи ці будуть відправлятись позачергою і незалежно від того чи вони є громадянами держави, яка вимагає їх видачи.

Орґанізація індівідуального повернення покладається на Мішані Комісії. Обмін провадиться по списках по взаємній кожен раз угоді сторін в Мішаних Комісіях.

Сторони обов'язуються не робити ніяких перешкод Мішаним Комісіям і Делеґаціям при одержанню необхідних для складання списків відомостей і допоможуть їм, надаючи при цьому всіх прав, що визнані за Мішаними Комісіями й Делеґаціями Угодою про репатріяцію.

§ 2.

Біженцями в розумінню § 3 артикулу II Угоди про репатріяцію ні в якому разі не будуть рахуватись особи, котрі в період царського режиму виключно на підставі своєї офіційної посади (військові службовці, горожанські й військові урядовці) перебували на теріторії Польської Республіки.

§ 3.

Репатріяція осіб означенних в Угоді про репатріяцію не буде залежати від виконання або не виконання їми їх права оптації.

§ 4.

Цей протокол є складовою частиною Угоди про репатріяцію.

В засвідчення чого уповноважені обох сторін власноручно підписали цей додатковий протокол.

Риґа, дня 24 лютого 1921 року.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York